

„Budapestten kell megvédeni Bécset”

(Háborús emlékezés)

Akkor történt

1945. január. Nedves, hideg idő Budapesten. A nap szürke felhőtakaró mögé bújt, hollétét sejtteni sem lehet. Nem is napfényre való, vigasztalan látvány a város. Szegény Budapest! Motorom felvágja a piszkos, sáros havat csizmámra, nadrágomra. Jó, hogy mindkettő bőr lemosható, gondolom, míg robogok a Lóverseny térre. Ide várjuk a katonai parancsot hozó repülőgépet kintről. Mi a körbezárt fővárosban vagyunk, mint egy szigeten. Napról napra kisebb a sziget. Az oroszok támadnak, mi védekezünk. Dávid–Góliát harcban, meddig bírjuk még? Most még 35 kilométer a kör. Aztán egyre kisebb... Ezúttal azonban Dávid esik el, halottan, megsemmisülve.

Miért ez az értelmetlen harc? Miért hagyjuk, hogy elpusztuljon a városunk? Ismétlődik a történelem: most is mi védjük Európát.

– Budapestten kell megvédeni Bécset! – szölt a hitleri parancs. Újra idegen érdekekért vérzünk.

Óh, ha én tehetnék valamit, lenne hozzá hatalmam, feladnám a várost, vér és pusztulás nélkül. Ostoba képzelődés, csak egy kis hadnagy vagyok, egy csavar a nagy gépezetben. Viszem a parancsokat, teljesítem, továbbadom – a katona nem gondolkodik. Engedelmeskedik. De kinek vagy kiknek? Örülteknek: hitlereknek, sztálinoknak, ők igazgatják sorsunkat: haljunk-e vagy éljünk-e, s ha élünk, hogyan éljünk.

Bartha István ludovikás hadnagy visszaemlékezése alapján írta: Bartha B. Katalin, Bern, 1995.

Bartha István 1923–2008

A Ludovika Akadémia elvégzése után 1944. augusztus 20-án m. kir. gk. vonatos hadnaggyá avatták. A budapesti ostrom során a gyűrűbe szorulva szovjet fogságba esett. Hazatérése után tovább szolgált, majd 1949-ben megnősült. Ugyanebben az évben tartóztatták le és a Katonapolitikai Osztályon vallatva koncepció perben (a Berkesi-féle Thomson kapitány-ügyben) ártatlanul több évre elítélték. Kiszabadulva fizikai munkásként dolgozott, majd kis autóvilamossági műhelyt nyitott, amiből családja tisztas megélhetését biztosíthatta.

Két gyermekük született. 1968-ban leányuk egy hazánkban nem végezhető gerincműtetre szorult. Református egyházi kapcsolatok révén sikerült a műtétet Svájcban elvégezni, de a lábadozó leány beleszeretett egy disszidens magyarba. A házasság miatt az egész

Ilyen gyöttrő gondolatok terhével érkeztem a Lóverseny térre. Még nem jött meg a repülőgép, várni kell. Fekete szárnyát borítja már az est a városra, itt kell éjszakázni. Apró, kis emberhez szállásolnak, beajánlva őt, mint Horthy zsokéját. Kedvenc lovát ő futtatta békeidőben. Belső, bizalmas ember lehetett – gondolom –, jó lenne megtudni tőle valamit a nagyok titkaiból. Míg a jó, meleg szobában élvezem vendégszeretetét, óvatos kérdésekkel próbálom ostromolni, de ő átlát szándékomon és a fagatást eleve elhárítja: – Tudja, hadnagy úr, szolgának, sofőrnek vagy zsokéának „hallgass” a neve.

Másnap reggel, a búcsúzó mellé még megjegyezte: – Horthy rendes ember és jó magyar, de a kezükben van, nem tehet semmit. – Még ő sem? – fogott el a rémület. – Hát akkor ki?

A reménytelenségben elmerülve robogok vissza, fel a Várba, a parancsnokságra. A vár alatti alagutak, mint vakond-jaratok, még a török időkből származnak. Most biztos óvóhelyek. Itt székel a parancsnokság, főleg a német. Minket is ők utasítanak. A járatokban nyüzsgönek a német katonák, mint a hangyák. Ki járkál, ki ül, ki fekszik, még a lépcsőket is ellepik. A homályos, szűk lejáraton botladozva, véletlenül rálépek az egyik lábára. Hirtelen felszökik, és felüvöltve rám fogja puskáját. Ha társai nem fogják le, mikor felismernek, kis híján lepuffant. Hiszen naponta látnak le- és feljönni a parancsnokságra, ahogy ezt szolgálatom előírja.

Csapattestemmel a Sándor-palotában állomásozunk. Éjjel a pincében, nappal a fenti termekben. Találat érte, sok a halott.

1945. február 11. Délután szabad vagyok. Sógorommal, aki az én csapatomban szolgál – civilben tanár –, lemegyünk a Széna térre. Az „Anna-udvar” nevű háromemeletes bérházban húzódtak meg szüleimmel és nővérem négyéves kislányával. Az ostrom idején a pincében rendezkedtek be az összes lakóval együtt.

család Svájcban maradt. Nehéz évek után – miközben három lányunoka született – megtalálták megélhetésüket, fiuk egyetemét végzett, majd a hazalátogatás is lehetővé vált. Tordason egy kis félkész parasztház befejezésével a mindvégig elkötelezetten magyar érzelmű család újra otthonra lelt itthon is. Az unokákkal bővülő boldog családot derült égből villámcsapásként érte, hogy a családfőnél 2007-ben inoperábilis agytumort állapítottak meg, amely egyéves szenvedés után 2008 januárjában halálát okozta.

Többször beszélt élete során fogság- és főleg börtönlélményeiről, de papírra vetésükre sajnos, soha nem került sor. Egyedül az 1945-ös ostrombeli élményeit mondta tollba – már halálos ágyán – Katalin feleségének.

Dr. Martin Kornél